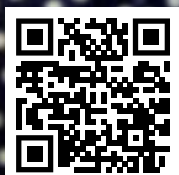

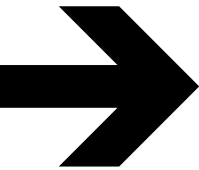
**Burgerdialogen:
zo versterken
pers en publiek
de journalistiek**

SCAN MIJ

INHOUDSOPGAVE

1. Introductie	5
2. Methode en proces	6
2.1 Opzet dialogosessies	6
2.2 Samenwerking met lokale en regionale omroepen	7
2.3 Werving deelnemers	7
3. Resultaten	10
3.1 Wantrouwen en vertrouwen	10
Bevindingen	10
Adviezen vanuit deelnemers	14
Analyse	15
3.2 Nieuwsconsumptie en nieuwsmijding	17
Bevindingen	20
Adviezen vanuit deelnemers	20
Analyse	20
3.3 Bescherming van de vrije pers	22
Bevindingen	23
Analyse	23
4. Effecten van dialogosessies	24
4.1 Effect op burgers	24
4.2 Effect op journalisten	24
5. Terugblik op en vergelijking met jongerendialogen	26
6. Aanbevelingen van Diversion	27

Verslag van 12 dialoogsessies waarbij burgers en journalisten met elkaar in dialoog gingen. Deze dialoogsessies zijn ontwikkeld, opgezet en uitgevoerd door Diversion, in opdracht van Netwerk Mediawijsheid als onderdeel van het project DichterBijNieuws. In dit project werkt Netwerk Mediawijsheid op verschillende manieren samen met tal van partners aan het verkleinen van de afstand tussen burgers en journalistiek. Om zo uiteindelijk de persvrijheid en -veiligheid in Nederland te vergroten.

Dank aan alle burgers en journalisten die hebben bijgedragen aan de dialogen.

I. INTRODUCTIE

Nederland kan niet zonder onafhankelijke journalistiek. Tegelijkertijd is er kritiek en onbegrip op de journalistiek vanuit burgers. Nederlanders vinden de waakhondfunctie van journalistiek erg belangrijk, maar twijfelen of deze goed wordt vervuld. Ruim een derde van Nederland denkt bijvoorbeeld dat nieuwsmedia worden gecontroleerd en beïnvloed van buitenaf.¹

Daarbij is de afstand tussen burgers en journalisten vaak groot. Steeds minder burgers herkennen zich in het nieuws en/of voelen zich vertegenwoordigd. Aan de andere kant krijgen journalisten te maken met bedreigingen, zowel mondeling als via sociale media als ook fysiek.

Uit eerdere dialoogsessies vanuit DichterBijNieuws waarin journalisten en burgers met elkaar in gesprek gingen (eveneens opgezet en uitgevoerd door Diversion), bleek dat er tijdens de dialogen niet alleen interessante inzichten werden opgehaald, maar dat er door de dialoog zelf meer verbinding, begrip en empathie ontstond tussen burgers en journalisten. Vanwege deze impact, én om meer zicht te krijgen op hoe burgers kijken naar nieuwsmedia en de rol die journalisten hebben in onze samenleving, heeft Diversion de afgelopen periode nogmaals 12 dialoogsessies voor volwassenen georganiseerd.² Deze dialogen (uitgevoerd van begin april tot half juni 2024) zijn opgezet in samenwerking met regionale en lokale mediapartijen.

Doelen van deze dialoogsessies waren:

→ Ruimte bieden aan burgers en een journalist om een betekenisvolle dialoog te voeren met elkaar over journalistiek in Nederland, waarbij ze vanuit gelijkwaardigheid van elkaar leren én openlijk reflecteren op de eigen beleving.

→ Burgers en journalisten bespreken hoe ze elkaar kunnen versterken en helpen. Wat kunnen burgers doen en wat kunnen journalisten doen?

De gespreksleiders gingen tijdens de dialoogsessies niet alleen in op persoonlijke ervaringen en de beleving van individuele deelnemers en journalisten, maar bespraken ook wat de twee groepen kunnen doen om nader tot elkaar te komen.

In dit document vindt u het verslag van deze burgerdialogen. In het tweede hoofdstuk wordt de werkwijze toegelicht, het proces, de organisatie van de dialoogsessies en de samenwerking met omroepen. In het derde hoofdstuk worden resultaten gedeeld. Dit hoofdstuk bestaat uit drie verschillende thema's: 'wantrouwen en vertrouwen', 'nieuwsconsumptie en nieuwsmijding' en 'bescherming van de vrije pers'. Elk thema bestaat uit drie verschillende onderdelen:

- **De bevindingen:** hierin staat centraal wat deelnemers hebben gedeeld tijdens de sessies.
- **De aanbevelingen vanuit deelnemers:** hierin staan de tips en adviezen die deelnemers hebben gedeeld over hoe knelpunten tussen nieuwsmedia en burgers verholpen kunnen worden;
- **De analyse:** hierin wordt een analyse van Diversion gegeven op de drie thema's.

In het vierde hoofdstuk wordt ingegaan op hoe deelnemers en journalisten reflecteren op de dialoogsessies. In het vijfde hoofdstuk worden de verschillen en overeenkomsten tussen de dialogen met volwassenen en jongeren toegelicht, en in het zesde en laatste hoofdstuk staan de aanbevelingen die Diversion doet. ←

¹ <https://dichterbijnieuws.nl/nederland-weet-weinig-over-journalistiek-maar-wil-graag-meer-leren/>

² De huidige opdracht voor het organiseren van dialoogsessies, bestond niet alleen uit de volwassenendialogen maar besloeg ook de opzet, organisatie en uitvoering van 5 jongerendialogen. Voor deze dialogen is een aparte rapportage opgesteld evenals een document waarin tips en tricks worden gegeven aan journalisten voor het voeren van dialoog in een klas. Deze documenten zijn hier te vinden: <https://dichterbijnieuws.nl/onderwijs/>

2. METHODE EN PROCES

2.1 Opzet dialoogsessies

Tijdens de dialoogsessies spraken gespreksleiders van Diversion, samen met een of twee journalisten van een lokale of regionale omroep, met burgers. De gesprekken gingen over de rol van media in de samenleving als geheel en voor een burger als individu. Veel onderwerpen kwamen naar voren. Van transparantie tot aan vertrouwen, en van objectiviteit tot aan representativiteit.

Centraal bij de dialoogsessies staat de socratische gespreksmethode waarbij de focus ligt op naar elkaar luisteren, elkaar met een open vizier benaderen, elkaars perspectief bevragen in plaats van beoordelen, en het waarborgen dat er verschillende perspectieven aan bod komen. Bij elke dialoogsessie was er een ervaren gespreksleider om de dialoog te begeleiden en bovenstaande punten te waarborgen.

De opbouw van een dialoogsessie bestaat uit de volgende onderdelen:

→ Kennismaken

Kennismaking is essentieel voor groepsbinding en wederzijds vertrouwen, evenals loyaliteit richting elkaar en het proces.

→ Het sentiment rondom het thema helder maken

Het is belangrijk om deelnemers persoonlijk te laten reflecteren op een thema en het sentiment op te halen. Via de waardenverkenning, een werkvorm die Diversion al jaren inzet, worden deelnemers door de gespreksleiders aangespoord om fysiek in de ruimte een standpunt in te nemen over diverse stellingen. Waarbij ze niet alleen nadenken over hun eigen perspectief (en deze delen), maar ook worden aangespoord om actief te luisteren naar de ervaringen van anderen. Voorbeelden van stellingen die gebruikt kunnen worden: “ik vind het belangrijk om elke dag het nieuws te volgen” en “journalisten moeten vanwege hun beroep meer beschermd worden door de overheid dan andere mensen.”

→ Ervaringsverhaal journalist

Elke sessie biedt ruimte aan één of twee ervaringsverhalen van een journalist om zo de wereld van de journalist dichterbij de burger te brengen. Dit deden ze aan de hand van concrete voorbeelden uit hun werkpraktijk, die aansluiten bij de regionale of lokale context. Bijvoorbeeld boerenprotesten of PFAS. Verder werden er lastige afwegingen waar een journalist voor kan komen te staan gedeeld, werden deelnemers meegenomen in hoe beslissingen worden genomen op redacties, kwamen verkeerde afwegingen aan bod of werden er situaties gedeeld waar de persveiligheid in het gedrang kwam. Deze ervaringsverhalen werden voorafgaand aan de sessie met Diversion afgestemd om zo voorbereid de sessie te kunnen begeleiden. Na het delen van dit verhaal was er ruimte voor deelnemers om te reflecteren en vragen te stellen.

→ Oplossingen bedenken voor knelpunten

De laatste stap van de dialoogsessies werkte toe naar het bedenken van mogelijke oplossingen die de afstand tussen burgers en journalisten kunnen verkleinen.

De dialoogsessies vonden plaats op een neutrale en centrale plek in de regio (denk aan buurthuizen en bibliotheken) en werd in samenspraak met de omroep waarmee Diversion samenwerkte bepaald. De sessies vonden plaats op de volgende plekken en data:

- Rotterdam: dinsdag 9 april (18:30 – 21:00)
- Almere: woensdag 17 april (18:30 – 21:00)
- Den Haag: maandag 22 april (18:30 – 21:00)
- Middelburg: dinsdag 23 april (18:30 – 21:00)
- Amsterdam: dinsdag 14 mei (18:30 – 21:00)
- Deventer: woensdag 15 mei (18:30 – 21:00)
- Assen: donderdag 23 mei (18:30 – 21:00)
- Weert: maandag 27 mei (18:30 – 21:00)
- Utrecht: dinsdag 28 mei (18:30 – 21:00)
- Den Bosch: maandag 10 juni (18:30 – 21:00)
- Groningen: woensdag 12 juni (18:30 – 21:00)
- Arnhem: donderdag 20 juni (18:30 – 21:00)

2.2 Samenwerking met lokale en regionale omroepen

Diversion is gevraagd om dertien dialoogsessies te organiseren in nauwe samenwerking met regionale en lokale omroepen. Voor elke regio van de dertien regionale omroepen één dialoogsessie. Vanaf de start is stevig ingezet op deze samenwerking, waarbij de samenwerking is opgezocht met regionale omroepen én met lokale omroepen. Uiteindelijk hebben er twaalf dialoogsessies plaatsgevonden met in totaal veertien aanwezige journalisten; in één regio kwam een samenwerking helaas niet van de grond.

Elke samenwerking is maatwerk geweest en heeft de nodige afstemming gevraagd. Aan de start van het project is, via de Stichting Regionale Publieke Omroep (RPO), het project aan alle hoofdredacteuren van regionale omroepen toegelicht met een oproep om samen te werken. Hierna is elke regionale omroep persoonlijk benaderd om de samenwerking op te zetten. Ook zijn hierbij lokale omroepen benaderd: in sommige gevallen om aan te sluiten bij een geplande dialoogsessie, in andere gevallen omdat de regionale omroep niet kon meewerken aan een dialoogsessie.

De inzet van omroepen bestond uit het volgende:

- ➔ In gezamenlijkheid met Diversion de inhoudelijke invulling/onderwerpen bepalen. Wat leeft er in de regio? Wat zijn onderwerpen die zorgen voor spanning/die leiden tot veel discussie?
- ➔ Bekendheid voor de dialoogsessie in de regio vergroten: oproep om deel te nemen aan de dialoogsessie verspreiden.
- ➔ Inzet van één journalist van de redactie die een ervaringsverhaal deelt tijdens de dialoogsessie, en die openstaat voor vragen vanuit de deelnemers.

Het laatste punt, de inzet van de journalist, werd nauwgezet voorbereid in samenwerking met Diversion. Het ervaringsverhaal werd uitgediept en vooraf besproken, waarbij het doel was om deelnemers inzicht te geven in moeilijke keuzes of situaties waar de journalist voor is komen te staan. Indien mogelijk is geprobeerd om het ervaringsverhaal inhoudelijk zo goed mogelijk aan

te laten sluiten bij onderwerpen die spelen in de regio.

2.3 Werving deelnemers

Het beoogde aantal deelnemers per dialoogsessie was ongeveer tien personen. Het doel was om veel uiteenlopende perspectieven en ervaringen te horen, om zo een genuanceerd beeld te krijgen van hoe burgers aankijken tegen de thematiek: van deelnemers die erg positief zijn over de rol van regionale/lokale nieuwsmedia, tot aan deelnemers die een kritisch geluid vertegenwoordigen. Juist diversiteit aan perspectieven, en daar ruimte voor inbouwen tijdens de dialoogsessies, draagt bij aan de impact van de sessies.

De omroepen speelden een sleutelrol in het aantrekken van deelnemers. Omroepen hebben een groot bereik richting burgers uit de regio en laten daarmee zelf zien dat ze graag de dialoog voeren met burgers. In gevallen waar de omroepen heel actief waren in het verspreiden van de oproep, leidde hun betrokkenheid ook tot een groot bereik en een groot aantal verschillende type deelnemers. Bijvoorbeeld in Rotterdam, waar oproepen zijn verspreid via social media kanalen, website en via

radioprogramma's van deelnemende omroepen en lokale organisaties.

Toch is het aantrekken van deelnemers in veel sessies een uitdaging geweest en Diversion heeft zelf ook een zeer actieve rol gespeeld in het vinden en binden van voldoende deelnemers. Er is een wervingsstrategie ontwikkeld evenals diverse

communicatiemiddelen, zowel digitaal als fysiek. In samenwerking met de omroepen, locaties en andere organisaties, zijn de communicatiemiddelen via verschillende kanalen en op specifieke momenten uitgezet. Denk hierbij aan: targeted sociale media advertenties op LinkedIn, Facebook en Instagram, middels flyereren en/of posters ophangen op fysieke locaties en via lokale

verenigingen, opleidingsinstituten, maatschappelijke organisaties en het (warme) netwerk van Diversion en Netwerk Mediawijsheid.

Deelnemers konden zich via een online formulier laagdrempelig aanmelden, waarna contact werd opgenomen om een kort intakegesprek te voeren. Tijdens dit gesprek werden vragen gesteld aan de deelnemer (bijvoorbeeld over motivatie om deel te nemen), en kregen deelnemers de kans om vragen te stellen aan Diversion over de dialoogsessie. Deelnemers ontvingen na afloop van de dialoogsessie een vergoeding in de vorm van een cadeaubon van €40 voor hun tijdsinvestering.

De werving was vaak uitdagend. Er waren mensen die reacties gaven als *“ik ben hier denk ik te nuchter voor”* of *“ik heb helemaal geen probleem met het nieuws”*. Ook organisaties waren terughoudend in het verspreiden van een oproep met reacties als *“dit soort verzoeken krijgen wij regelmatig, maar het promoten van evenementen is niet waarvoor wij onze socials gebruiken”*, *“we hebben zelf al zo veel te communiceren dat we er erg zuinig op moeten zijn”*, en *“als het echt alleen gaat over journalistiek, dan sluit het niet aan bij onze doelgroep”*. Het valt op dat er een spanningsveld lijkt te zijn tussen enerzijds burgers die tijdens de dialoogsessie aangeven dat het belangrijk is dat journalisten en nieuwsmedia de dialoog aangaan met burgers over hun vak, en anderzijds de uitdagende werving, wat de suggestie kan wekken dat de noodzaak niet breed (genoeg) wordt gevoeld of erkend.

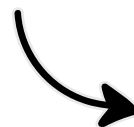
Uiteindelijk meldden er zich in totaal 95 deelnemers aan: 14 in Rotterdam, 8 in Almere, 11 in Den Haag, 8 in Middelburg, 11 in Amsterdam, 10 in Deventer, 5 in Assen, 7 in Weert, 5 in Utrecht, 4 in Den Bosch, 7 in Groningen en 10 in Arnhem. Tijdens de bijeenkomsten bleek dat niet iedereen die zich had aangemeld ook daadwerkelijk kwam. Van het aantal aanmeldingen, 95 in totaal, kwam 9% uiteindelijk niet opdagen waardoor we uitkwamen op een totaal van 86 deelnemers.

De groep was divers. Niet alleen qua leeftijd (de jongste deelnemer was 17 jaar, en de oudste 92 jaar), maar ook qua culturele achtergrond, mate

van nieuwsconsumptie en manier waarop nieuws wordt geconsumeerd. Ook de motivatie om deel te nemen liep sterk uiteen. Sommige deelnemers zaten er vanuit een zeker activisme en de wil om iets te veranderen, terwijl anderen juist op de dialoogsessies afkwamen om een keer op een laagdrempelige manier in contact te komen met de journalistiek. Andere deelnemers sloten aan bij de dialoogsessie omdat ze zich zorgen maken over de ontwikkelingen in het nieuws, bijvoorbeeld met betrekking tot objectiviteit en framing. Een aantal deelnemers was aanwezig bij de sessie omdat ze vanuit hun werk interesse hadden in het onderwerp, zoals een student communicatie en iemand die zich in diens werk bezighield met digitaal burgerschap.

In deze rapportage wordt alleen een beeld geschetst van de deelnemers aan de twaalf dialoogsessies; dit is dus geen representatief beeld van 'burgers' in de Nederlandse samenleving. ←

Wil je meer weten of heb je vragen klik of scan de qr-code voor onze site!

SCAN MIJ

3. RESULTATEN

Diversion heeft twaalf dialoogsessies uitgevoerd waarmee een totaal van 100 individuele perspectieven en ervaringen (van zowel deelnemers als journalisten) is opgehaald. Dit hoofdstuk is ingedeeld in drie verschillende thema's: wantrouwen en vertrouwen, nieuwsconsumptie en nieuwsmijding, en bescherming van de vrije pers. Voor elk thema deelt Diversion eerst de bevindingen: een weergave van de individuele perspectieven die aan het thema gelinkt zijn. Deze worden geïllustreerd aan de hand van citaten uit de dialoogsessies en voorbeelden van momenten waarop er een tekenende dialoog ontstond tussen een journalisten en deelnemers onderling. Daarna komt per thema de verschillende adviezen en oplossingen die deelnemers zelf hebben gedeeld voor de knelpunten waar zij tegen aanlopen bij de journalistiek aan bod.

De opzet van dit traject leent zich niet voor kwantitatieve uitspraken; daar is dit traject ook niet voor bedoeld. Dit betekent echter niet dat de bevindingen in dit rapport anekdotisch van aard zijn. De ervaringen van individuen worden vaak ondersteund door de uitspraken van anderen. Om toch een indicatie te kunnen geven van het aantal deelnemers dat een uitspraak heeft gedaan worden regelmatig onbepaalde telwoorden zoals 'veel', 'sommige' of 'de meeste' gebruikt. Waar mogelijk is dit specifiek en wordt 'enkele' gebruikt. Elk thema wordt afgesloten met een analyse van Diversion. Hierbij is Diversion dus nadrukkelijk aan het woord.

3.1 Wantrouwen en vertrouwen

Bevindingen

Wanneer tijdens de dialoogsessies het gesprek gestart wordt over het beeld van deelnemers van de journalistiek, is het merendeel kritisch. Wantrouwen dan wel vertrouwen is een label waar snel naar gegrepen wordt, en veel deelnemers vinden dit ook een belangrijk gegeven: *"je ontkomt er niet aan dat er wantrouwen is. Koester dat. Dat vrije geluid [van de burger t.o.v. nieuwsmedia] moet blijven op wat voor manier dan ook."* Veel deelnemers delen voorbeelden van momenten

waarop media foutieve berichtgeving de wereld instuurden, wat hun wantrouwen heeft versterkt. Deze voorbeelden zijn vaak gelinkt aan thema's die hen nauw aan het hart liggen en actueel zijn. Zo hoort Diversion meerdere voorbeelden die ingaan op ervaringen met discriminatie, politiegeweld en berichtgeving over Palestina die volgens deelnemers niet rijmt met hun eigen beleving van de gebeurtenissen. Een aantal van de kritische noten die vallen onder dit wantrouwen worden hieronder uiteengezet.

Objectiviteit en neutraliteit

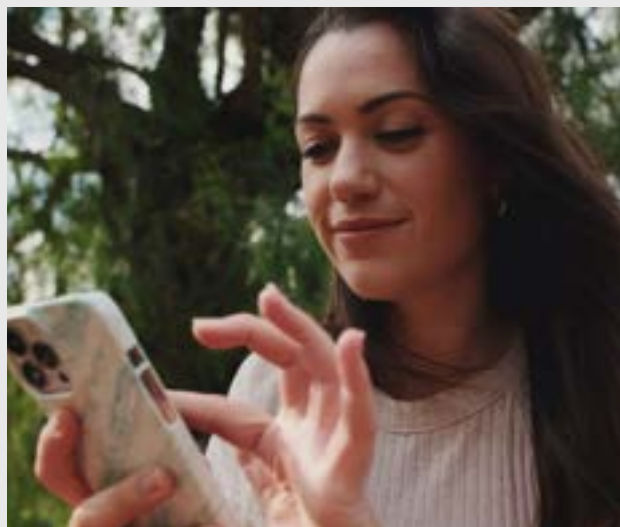
Er worden veel voorbeelden geuit van twijfels die deelnemers hebben over de mate van objectiviteit en neutraliteit binnen het Nederlandse journalistieke stelsel. Deze twijfels richten zich voornamelijk op grotere omroepen en kranten maar ook op het individuele werk van journalisten: *"de journalistiek is ook heel erg gekleurd he, ook via de politiek. Dat zie je bij bepaalde tv-programma's heel duidelijk. Bijvoorbeeld bij Sofie en Jeroen is het een hele andere invalshoek dan bij WNL"* en *"journalisten schrijven niet neutraal, en dat kan ook niet. Je bent nu eenmaal gekleurd."* Tijdens de gesprekken tussen deelnemers merken veel aanwezigen door de verschillende perspectieven die gedeeld worden dat neutrale berichtgeving ontzettend moeilijk is om te behalen, of dit wordt voor hen nogmaals bevestigd. Tijdens de dialoogsessies lukt het de deelnemers niet of nauwelijks om consensus te vinden over één neutrale, feitelijke manier om aan berichtgeving te doen.

Waar de deelnemers over het algemeen wél consensus over vinden is dat zij belang hechten aan objectiviteit en neutraliteit binnen nieuwsmedia. Zij zijn zich ervan bewust dat dit criteria zijn op basis waarvan een nieuwsmedium beoordeeld kan worden, en dit doen zij dan ook met grote regelmaat: *"ik vind dat het nieuws onpartijdig moet zijn. Dat het van alle kanten en onpartijdig gegeven moet worden."* Journalisten hebben volgens hen een verantwoordelijkheid om verschillende invalshoeken te kiezen voor de stukken die

zij maken en de deelnemers zijn het er vrijwel unaniem over eens dat zij in ieder geval feitelijke berichtgeving belangrijk vinden: *“er zijn ook mensen die niet bij een incident waren. Zij moeten wel het hele plaatje meekrijgen.”*

Wanneer door deelnemers wordt vastgesteld hoe moeilijk het is om aan neutrale en objectieve berichtgeving te doen, geeft een aantal van hen aan dat dit misschien ook helemaal niet wenselijk is. Het risico is dat dit het wantrouwen van burgers ten opzichte van de journalistiek alleen maar vergroot: *“ik heb het idee dat je juist door een politiek statement aan te nemen, en daar gewoon transparant over te zijn en eerlijk te zijn waar je staat, dat mensen daar meer aan kunnen hebben dan dat je je neutraal voordoet.”* Een deelnemer zegt hierover dat wanneer een journalist transparant is en zelfreflectie toont door terug te komen op een eerder geschreven stuk dit juist bijdraagt aan het vertrouwen in de journalistiek: *“het verrast mij heel erg als ik een artikel lees en de journalist naderhand schrijft dat er wordt teruggekomen op diens eerder geschreven stuk. De journalistiek mag ook kritisch op zichzelf zijn. Dat helpt mij met het verkrijgen van vertrouwen in de bron.”*

Volgens sommige deelnemers ligt hier niet alleen een verantwoordelijkheid bij de media of journalisten in kwestie, maar ook bij burgers zelf om verschillende perspectieven tot zich te nemen. Deze deelnemers geven aan dat zij hun best doen om zich te verdiepen in andere standpunten. Dit kan door bijvoorbeeld bladen uit te wisselen met burens met andere politieke overtuigingen of anderen op te roepen om andere nieuwsmedia te bekijken om te begrijpen hoe zij denken. Van een aantal deelnemers hoort Diversion echter ook dat zij het uitdagend vinden om zich in verschillende standpunten te verdiepen: *“en dan moet je dus zelf alternatieve media-kanalen helemaal gebruiken om in allerlei andere stukken een beeldvorming te kunnen maken die nog enigszins objectief te noemen is.”* Wanneer dit ter sprake komt ontstaat meermaals de kanttekening dat dit ook kan leiden tot het consumeren van onbetrouwbaar nieuws. Een aantal deelnemers geeft ook aan zichzelf en wat er speelt in hun omgeving helemaal niet terug

te zien in het nieuws. Dit leidt tot boosheid en teleurstelling, want hiermee worden problemen van mensen uit de samenleving niet serieus genomen door de media. Zo blijkt ook uit een dialoog tussen een journalist en deelnemer over de framing van de verkiezingsuitslagen in 2024 door journalisten:

Journalist: *“Veel politici gebruiken onderbuikgevoelens om hun punt te maken. Die onderbuikgevoelens die in de samenleving leven, die worden dan naar boven gebracht en bevestigd door hen.”*

Deelnemer: *“Noem jij dat onderbuikgevoelens? Als je geen huis hebt, is dat een onderbuikgevoel. Ik ken een meisje uit Afghanistan, die in een prachtige flat woont. Dat kan jij een onderbuikgevoel noemen, maar dit verhaal gaat over het onderbuikgevoel van de maatschappij wat echt gebeurt. Er zijn heel veel mensen die geen huis hebben in Nederland, en dit meisje woont wel in een prachtige flat. Dat is geen onderbuikgevoel.”*

Journalist: *“Maar dat ligt niet aan het Afghaanse meisje, dat Jan niet in dat mooie flatje kan wonen.”*

Deelnemer: *“Nee, natuurlijk is het haar schuld niet. Maar het is wel treurig dat zoveel Nederlanders zonder huis zitten en dat zij dan voorin de rij mag he. Dat kan jij een onderbuikgevoel noemen, maar ik heb dat niet.”*

Gebrek aan diversiteit en representatie

Tijdens de dialoogsessies gaat het gesprek vaak over objectiviteit en neutraliteit van media. In het verlengde daarvan komt het gesprek vaak op wie journalistiek bedrijft. Omdat meermaals wordt vastgesteld dat het moeilijk, zo niet onmogelijk, is om aan objectieve berichtgeving te doen, komt de diversiteit op redacties en andere (media) werkvloeren ter sprake. Deze zou volgens veel deelnemers tekortschieten om voldoende representatief te zijn voor de Nederlandse bevolking, wat tot gekleurde berichtgeving en/of een (te) eenzijdig geluid kan leiden. Niet alle deelnemers vinden dit echter even belangrijk. Sommige van hen geven aan het vooral belangrijk te vinden dat een diversiteit aan onderwerpen aan bod komt, maar dat het minder belangrijk is wie deze aan bod brengt. Persoonlijke affiniteit en ervaringen met het onderwerp zijn volgens hen minder relevant.

Groepen die minder gerepresenteerd worden zijn volgens deelnemers onder andere jongeren, mensen met een migratieachtergrond, mensen buiten de randstad, 'het stille midden' of juist personen met meer radicale denkbeelden. Ook worden er onderwerpen genoemd die deelnemers te weinig terugzien in het nieuws, zoals de woonproblematiek, ondermijning door criminaliteit en voor burgers relevante lokale evenementen. Een deelnemer deelt met Diversion dat die door diens onvrede over de scheve balans tussen de vertegenwoordiging van de randstad ten opzichte van andere plekken diens abonnement voor de Volkskrant heeft

opgezegd en zich heeft verbonden aan een regionale krant.

Een aantal deelnemers geeft aan dat zij het belangrijk vinden om ondergerepresenteerde geluiden te horen: *“goed nieuws is voor mij iets totaal nieuws of totaal nieuwe dingen, dat je denkt van ‘oh ja, bestaat dat ook nog hier?’”* Dit onderstreept voor een aantal deelnemers het belang van het bieden van meer podia voor diverse stemmen, juist om Nederlanders uit hun bubbel te halen: *“ik ben wit, over de 50 en man, dus ik word volledig bediend”* en *“ik voel me heel erg gerepresenteerd als Amsterdammer, maar het gaat niet altijd over mij; het is niet altijd in balans.”* Het ervaren gebrek aan diversiteit bij redacties en verslaggeving gaat volgens sommige deelnemers ten koste van de kwaliteit van berichtgeving. Hierdoor stijgt hun wantrouwen in de media: *“ik verlies ook sneller vertrouwen in de overheid en media. Er zijn bijvoorbeeld heel veel mensen die altijd geweldloos en vreedzaam protesteren, maar er wordt maar één verhaal verteld door de media en de overheid. Dat maakt mij bang. Je voelt je dan heel machteloos ten opzichte van het grote apparaat. Dat maakt je als individu heel kwetsbaar.”*

De redenen die ten grondslag liggen aan het door de deelnemers vastgestelde gebrek aan diversiteit lopen volgens hen uiteen. Hierover ontstaat meermaals een dialoog met de aanwezige journalist om die te bevragen over diens perspectief hierop en ervaring op redacties. Een aantal journalisten geeft aan dat diversiteit op de werkvloer en in berichtgeving een prioriteit is van

hun werkgever, en dat zij ook de meerwaarde en het belang van een diverse redactie inzien. Die prioriteit vertaalt zich echter niet altijd in een gerealiseerde diversiteit op de werkvloer. In reactie hierop benadrukken een aantal journalisten dat zij juist proberen “de randen van de samenleving” op te zoeken voor berichtgeving. Tot slot wordt door de deelnemers meermaals gezegd dat zij zich beter herkennen in berichtgeving van lokale omroepen, en dat zij door hen vaker als betrouwbaar worden gezien doordat zij dichter op burgers staan: “ik lees WeesperNieuws en de dorpskrant. Daarin herken ik mezelf en wat er in mijn directe omgeving speelt.” Voor sommige deelnemers speelt taalgebruik van journalisten een rol in hoe zij beoordelen of zij zichzelf gerepresenteerd zien in berichtgeving. Dit blijkt uit de dialoog tussen een deelnemer en journalist, nadat de laatste diens ervaring deelt over een stuk wat die had gemaakt waarin die refereerde aan ‘de publieke opinie’:

Deelnemer: “Ja nou, mijn probleem zit al in hoe je het framed, met het woord publieke opinie. Ik kan me voorstellen dat er gebruikers op sociale media zijn die dit soort rotzooi opschrijven en gebruiken. Maar ik geloof dat er maar iets van 5% op X zit van Nederland. Dus de vraag is waar jij vandaan haalt dat dit de publieke opinie is? Want het is zeker niet mijn mening. En ik zie dat journalisten op heel veel momenten vertellen wat Nederland ergens van zou vinden, en dan denk ik van nou daar herken ik mezelf totaal niet in. Ik hoor die stem niet.”

Journalist: “Sorry, een beetje gechargeerd maar ik gebruik dat soort containerbegrippen omdat ik even niet weet hoe ik het anders moet noemen.”

Deelnemer: “Ja ik vind dit wel een essentieel probleem. Want wij zitten hier, en we gaan het hebben over de journalistiek en of je je erin herkent. En dan presenteert jij dit als de publieke opinie omdat je even niet weet hoe je het anders moet noemen.”

Framing

Tijdens de dialoogsessies valt meermaals het woord framing. Volgens een aantal deelnemers wordt er door journalisten te veel gestuurd op een bepaalde uitkomst of interpretatie in hun berichtgeving over maatschappelijke ontwikkelingen en gebeurtenissen. De beeldvorming van een bepaalde situatie is volgens sommige deelnemers sterk afhankelijk van het ‘frame’ dat gebruikt wordt door journalisten: “ik zie dat bijvoorbeeld alleen al in de manier waarop mensen praten over het aantal doden. Als er doden vallen aan de Israëliëse kant, dan zijn ze vaak vermoord. En als er doden vallen aan de Palestijnse kant, dan zijn ze maar gewoon overleden. En de nuance tussen die twee scenario’s, dat ja, dat beïnvloedt wel. Dat doet veel met de beeldvorming van een bepaalde situatie.” Volgens hen hebben journalisten maar ook andere mediafiguren zoals ‘duiders’, die bijvoorbeeld in talkshows en andere programma’s hun perspectief op het nieuws meegeven, veel macht over de manier waarop een thema over het algemeen wordt gezien.

Bij de dialoogsessies zijn burgers aanwezig die deel hebben genomen aan corona-protesten, boerenprotesten en onderdeel zijn van Extinction Rebellion. Vanuit deze op het oog verschillende perspectieven wordt gedeeld dat bepaalde bevolkingsgroepen negatief worden neergezet door labels te gebruiken die negatieve associaties oproepen: “wat ik wel opmerk: bij andere stadsdelen wordt het heel anders geschreven. Over hetzelfde stuk bijvoorbeeld: Amsterdammers deden een plofkraak, ergens anders lees je dan Marokkaanse jongens deden een plofkraak. Vind het heel apart dat er zo een onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende stadsdelen. Heel erg framing. Ik vind het heel apart dat je dat op die manier verspreidt; is een beetje alsof je een bepaalde groep in een negatief licht wil zetten.” Ook worden er generalisaties gemaakt waardoor sommige deelnemers zich nog minder herkennen in het nieuws. Hierover geeft een deelnemer wiens familie tot de agrarische sector hoort aan dat die rondom berichtgeving over de boerenprotesten het genuanceerde verhaal mist. De focus op de hardste roepers creëert een negatief imago wat die niet herkent.

Tijdens de dialoogsessies ontstaan hierover meermaals gesprekken tussen de aanwezige journalisten en deelnemers, waarbij journalisten soms worden geconfronteerd met de impact van hun woordgebruik:

Journalist: “Ik heb een keer een item gemaakt over een voorval met boeren. Naderhand bleek dat het helemaal geen boeren waren. Ik heb dit ook bij de redactie aangekaart, en gezegd dat het, zoals wij ze dan noemen, wappies waren.”

Deelnemer: “U bedoelt boze burgers.”

Journalist: “Nee, wij noemen het wappies. Zo zijn journalisten. We noemen het zoals het is.”

Financiële prikkel

Tot slot richt kritiek van deelnemers zich soms op financiële prikkels die aanwezig zijn in nieuwsmedia. Het wegnemen van deze prikkels, of onzekerheden vanwege gebrek aan financiële middelen op een redactie, zou de diversiteit en diepgang van items bevorderen: “hoe goedkoper de journalistiek, hoe onbetrouwbaarder.”

Volgens deelnemers bevinden zich de betere stukken nu achter een betaalmuur. Dit vraagt om een investering van de Nederlandse burger, iets waar volgens hen velen niet op zitten te wachten: “het nieuws is onbetaalbaar geworden. Het kwalitatieve nieuws. Dat vind ik jammer, want nieuws moet gewoon toegankelijk zijn voor elke burger” en “ik houd van de krant lezen, het scherpt mijn geest. Helaas heb ik niet genoeg geld om elke dag de NRC te kopen, en daardoor mis ik het heel erg.” De afnemende toegankelijkheid van kwaliteitsjournalistiek leidt er volgens hen toe dat men afhankelijk wordt van minder betrouwbaar nieuws, wat tot gevolg kan hebben dat men minder vertrouwen krijgt in de journalistiek en men hierdoor afhaakt. Dit wantrouwen komt naar voren in een vraag die deelnemers vaak stellen in verschillende sessies: Is het belangrijker om lezers/kijkers te trekken dan om inhoudelijk en kwalitatief sterk nieuws te maken? Zo blijkt ook uit de volgende dialoog:

Deelnemer: “Wil je als journalist goed werk doen, dan gaat het niet over tijd. Gaat het dan nog om de clicks (advertentiewaarde) of inhoudelijk goed nieuws brengen? Want het eerste lijkt vaker te gebeuren.”

Journalist: “Bij ons gaat het om het tweede. Sommige bedrijven zijn gewoon commercieel, zitten achter een betaalmuur. Wij zijn van een publieke omroep, dus dat geluk hebben wij.”

Adviezen vanuit deelnemers

De adviezen die in dit hoofdstuk worden gedeeld, zijn afkomstig van deelnemers en journalisten. In de dialoogsessies hebben zij nagedacht over knelpunten tussen nieuwsmedia en burgers. De belangrijkste knelpunten zijn in een gezamenlijke brainstorm uitgewerkt tot diverse adviezen. Deze bieden een waardevol inzicht in hoe burgers en journalisten naar de knelpunten tussen nieuwsmedia en het publiek kijken, en waar kansen liggen voor het verminderen en/of wegnemen van deze knelpunten. Hoewel deelnemers tijdens de brainstorm aangaven bereid te zijn bij te dragen aan het verkleinen van

de afstand tussen nieuwsmedia en het publiek, richten hun adviezen zich vooral op de rol van nieuwsmedia.

→ **Transparantie**

- Wees transparant over je maakproces als journalist en geef een 'kijkje in de keuken'. Laat als journalist zien wat je doet, welke keuzes je maakt, waar je mee bezig bent en verklaar waarom je niet alle kanten van een verhaal kan laten zien.
- Wanneer je als journalist te persoonlijk betrokken bent waardoor je een artikel liever niet schrijft, geef het dan door aan een collega die met meer afstand over het onderwerp kan schrijven.

→ **Framing**

- Maak journalisten bewust van hun eigen blinde vlekken en de consequenties van framing op bepaalde groepen. Stimuleer redactieleden om bewust te reflecteren op hoe hun eigen perspectieven de berichtgeving kunnen beïnvloeden.
- Maak het voorkomen van opzettelijk framen en/of polariseren onderdeel van de journalistieke codes.

→ **Diversiteit**

- Maak diversiteit een expliciet onderwerp van gesprek op de redactie en onderneem actie. Inclusieve journalistiek begint met een redactie die actief aandacht besteedt aan diversiteit in perspectieven, achtergronden en ervaringen. Zorg voor training en bewustwording rondom het schrijven van inclusieve stukken.

→ **Inspraak**

- Creëer een open kanaal waar mensen op een laagdrempelige manier contact kunnen hebben met journalisten om onderwerpen aan te dragen. Zorg op een constructieve manier voor interactie, bijvoorbeeld door een automatisch antwoord en/of goede moderatie en bescherming.
- Zet een platform op waar de publieke opinie op een genuanceerde en geordende manier gepresenteerd en verzameld wordt. Hier kunnen journalisten op terugvallen in het opstellen van een nieuwsitem.

- Ga als journalist langs bij bestaande groepen die over bepaalde thema's in gesprek gaan. Op die manier bereik je niet alleen de hardste roepers, maar kan je ook achterhalen wat de stem van 'het stille midden' is.

→ **Toegankelijkheid van nieuws**

- Denk aan de consument en maak het nieuws toegankelijker. Niet alle artikelen hoeven achter een betaalmuur geplaatst te worden. Draag actief bij aan het bereiken van een breder bereik en het voorzien in de informatiebehoefte van een divers publiek.

→ **Bewustwording**

- Maak mensen nieuwswijs en vergroot bewustwording onder burgers over hoe journalistiek werkt en hoe ze bepaalde stukken moeten lezen. Zet ook in op het geven van trainingen zodat mensen desinformatie herkennen en fake news van betrouwbaar nieuws kunnen onderscheiden.

Analyse

Terugkijkend op de bevindingen is wantrouwen versus vertrouwen in de journalistiek een hoofdthema voor vrijwel alle deelnemers. Er valt geen eenduidig antwoord te geven op de achterliggende redenen hiervoor, want regionaal zijn er verschillende thema's die spelen onder de deelnemers. En hoewel de opzet van dialoogsessies zo is opgebouwd dat de persoonlijke beleving en ervaring van deelnemers centraal staat, is het toch opvallend dat vrijwel geen enkele deelnemer drempels lijkt te ervaren in het delen van diens mening hierover. Het lijkt hiermee zelfs een maatschappelijke norm te zijn om je te kunnen uiten over de mate van vertrouwen die je als burger hebt in de journalistiek en in het nieuws. Dit impliceert dat deelnemers een belangrijke rol toekennen aan de journalistiek in hun leven: iedereen heeft het gevoel dat zij ermee te maken hebben, en er dus een mening over (zouden moeten) kunnen vormen.

Deze maatschappelijke norm blijkt een goed startpunt te zijn om een dialoog aan te gaan. De rol en het belang van de journalistiek staan namelijk in principe niet ter discussie, wat ervoor zorgt

dat het gesprek zich kan richten op de vraag hoe betrouwbaar nieuws eruitziet voor de aanwezige deelnemers. Hoe dit gesprek verloopt is per sessie verschillend. Tijdens sommige sessies wordt er veelvuldig gesproken over objectiviteit en neutraliteit van de journalistiek. In grote lijnen verloopt dit gesprek vaak via de vraag of objectieve en neutrale journalistiek wel bestaat, naar of het haalbaar is, en of het wenselijk is. De individuele perspectieven van deelnemers en mate van vertrouwen ofwel wantrouwen zorgen hierbij voor een diversiteit aan standpunten. De aanwezigheid van een journalist is van grote meerwaarde: om te fungeren als vraagbaak of te duiden. In sommige gevallen kan het deelnemers ook milder stemmen aangaande wantrouwen in de journalistiek. Bijvoorbeeld doordat een journalist ethische afwegingen en de werkwijze van een redactie deelt tijdens de sessie. Of door een keer alle vragen te kunnen stellen aan een journalist over de werkwijze van journalistiek 'achter de schermen'.

Op het gebied van representativiteit, wat in een aantal sessies ter sprake is gekomen, valt op dat voornamelijk de meer kritische deelnemers (met minder vertrouwen in de journalistiek) aangeven zich minder of niet te herkennen in het nieuws. Deelnemers die aangeven in het verleden benadeeld te zijn geweest door instituties, hechten er veel belang aan om zich te herkennen in het nieuws. Dit zijn vaak jongeren, personen van kleur of met een migratieachtergrond of deelnemers met meer radicale maatschappelijke of politieke voorkeuren. Om hen te betrekken bij een dialoog over journalistiek mag het gesprek over representativiteit niet uitblijven.

Sommige van deze deelnemers zien de aanwezige journalist als representant voor hetgeen waar zij wantrouwend tegenover staan, namelijk 'de media' als één entiteit. Dat idee wordt tijdens sommige dialoogsessies versterkt wanneer journalisten generaliserende termen zoals 'wappies', 'onderbuikgevoelens', en 'de publieke opinie' etc. gebruiken om groepen of concepten te omschrijven en naar hen te refereren. Tijdens een paar sessies worden journalisten geconfronteerd wanneer zij dergelijke termen gebruiken. De deelnemers die

zich hiertegen uitspreken geven aan dat zij met het gebruik van dit soort woorden het gevoel hebben niet serieus te worden genomen. En hoewel aanwezige journalisten als gesprekspartner een meerwaarde bieden voor deelnemers, blijkt het tegendeel in deze gevallen ook waar: deelnemers hebben de journalisten ook iets te bieden. In een paar sessies leidt dit namelijk tot ofwel een journalist die aangeeft er niet zo bij stil te hebben gestaan, of een journalist die achteraf aangeeft hiervan geleerd te hebben doordat die voor de eerste keer ziet wat de impact van dit soort woorden is op lezers en anderen.

Er is dus enerzijds behoefte aan objectief en neutraal nieuws, en anderzijds is er de roep om meer diversiteit en representativiteit op redacties om een veelzijdig beeld te kunnen schetsen van maatschappelijke ontwikkelingen. Dit is een spanningsveld omdat behoefte aan meer objectiviteit en neutraliteit lijkt te impliceren dat burgers minder willen zien dat de identiteit en voorkeuren van journalisten en redacties een rol speelt in berichtgeving. Anderzijds impliceert de behoefte aan meer diversiteit en representativiteit ogenschijnlijk het tegenovergestelde, namelijk dat er meer behoefte is om specifieke identiteiten en voorkeuren terug te zien in berichtgeving. Het gesprek over dit spanningsveld met een aanwezige journalist maakt de dilemma's waar journalisten en redacties mee te maken hebben duidelijk.

Deelnemers krijgen tijdens de dialoogsessies meer inzicht in elkaars perspectieven en de redenen waarom iedereen andere behoeften heeft ten opzichte van het nieuws, en waar die behoeften vandaan komen. Tegelijkertijd zien zij dat het ontzettend uitdagend is voor de journalistiek om te voldoen aan alle behoeften. De verbindende factor is echter dat voor vrijwel alle deelnemers geldt dat zij betrouwbaar nieuws willen en graag met elkaar in gesprek gaan hierover, ook de kritische deelnemers.

3.2 Nieuwsconsumptie en nieuwsmijding

Bevindingen

Onder deelnemers van de dialoogsessies zijn verschillende soorten nieuwsconsumenten. Wij horen diverse manieren waarop deelnemers het nieuws tot zich nemen, wat hen aanspreekt en wat niet, en wat hen hierbij opvalt. Sommigen zijn fervent nieuwsvolger: *“ik gebruik het nieuws echt om mijn eigen mening te vormen.”* Anderen kiezen op basis van hun interesses: *“ik ben meer een landelijke nieuws-vergaarder dan regionaal.”* Onder een oudere deelnemer geniet het lezen van de krant de voorkeur: *“ik ben een krantlezer, en ik kijk naar het journaal. Ik voel me op wat traditionelere manieren dan wel betrokken bij het nieuws.”* Een aantal deelnemers geeft aan dat nieuws hen verrijkt en een sociaal element in zich draagt: *“nieuws is voor mij ook een stuk informatie wat je nodig hebt, het is ook een verrijking. Het is veel, maar je wilt er ook een beetje bij horen en er een beetje over mee kunnen praten. Zo zie ik het ook. Dus ik volg wel elke dag nieuws.”* Naast deze perspectieven hoort Diversion ook van veel deelnemers dat zij bewust omgaan met hun nieuwsconsumptie om hun eigen gemoedstoestand te bewaken: *“ik voel me door het lezen van het nieuws echt machteloos. Ik bescherm mezelf tegen het nieuws, meer door het emotionele stuk en de invloed op mijn gemoedstoestand.”* De bescherming die hier wordt aangekaart is een thema dat vaker terugkomt waar verschillende redenen aan ten grondslag liggen. Onderstaand zijn een aantal van deze perspectieven gebundeld.

Clickbait, sensatie en nuancering

Tijdens een aantal dialoogsessies ontstaat er tussen de aanwezige journalisten en deelnemers een gesprek over hoe berichten tot stand komen. Meermaals geven deelnemers hierbij aan het gevoel te hebben dat het een prioriteit van nieuwsmedia is om lezers te trekken door bijvoorbeeld sensationele koppen te kiezen en moedwillig weinig nuance aan te brengen in stukken: *“er is een verdienmodel waarbij zoveel mogelijk clicks het belangrijkste is”* en *“als je alleen koppen leest ‘s morgens, dan word je al gauw op het verkeerde spoor gebracht.”* Ook wijzen zij erop dat mensen soms expres tegenover elkaar worden gezet: *“talkshows hebben daar een grote rol in,*

zij zetten hele extreme mensen tegenover elkaar. Je kan ook deskundigen uitnodigen.” Deelnemers reflecteren hierop en geven soms toe zelf ook meer getrokken te worden door sensatie, maar zijn zich ook bewust van hun eigen tekortkoming hierin.

Aanwezige journalisten delen de zorgen van deelnemers, en geven toe dat de hoeveelheid clicks in sommige gevallen inderdaad wordt gezien als een belangrijke graadmeter voor het succes van hun stukken. Tegelijkertijd benadrukken ze ook het belang hiervan, omdat het aantal mensen dat hun stukken leest de impact ervan ook sterk kan beïnvloeden. Volgens hen kunnen beide elementen naast elkaar bestaan. Dit dilemma is vaak interessante gespreksstof. De keerzijde van de medaille is volgens deelnemers namelijk dat deze sensatie-koppen het moeilijker maken om betrouwbaar nieuws van onbetrouwbaar nieuws te onderscheiden. Hierdoor kan het vertrouwen van deelnemers in de journalistiek dalen. Daarnaast zorgt het er voor dat sommige deelnemers aangeven het nieuws liever helemaal te mijden,

uit angst om hun gemoedstoestand te veel te laten beïnvloeden door negatief nieuws: *“als ik kijk naar een NOS, voel ik heel veel weerstand. Het beïnvloedt mijn beeld van de wereld zo negatief. De NOS helpt me niet om te genieten van het leven. Daarom probeer ik heel picky te zijn – ik lees meer informatieve dingen dan nieuwsartikelen.”*

Tijdens de dialoogsessies reageren deelnemers in een aantal gevallen verbaasd op het belang van het aantal clicks op een nieuwsitem:

Journalist: *“We hebben ook wel regelmatig dat we inderdaad onderzoeken dat je bijvoorbeeld verhalen maakt en dat je denkt van oh nou jeetje, dat is een verhaal, dat kan wel eens enorm scoren en dan valt dat erg tegen. En dan een ander verhaal waar je bij wijze van spreken een half uur aan hebt gewerkt, dat scoort dan ineens heel goed. Dus ik herken mij niet altijd in wat andere mensen dus belangrijk of leuk of fijn vinden.”*

Deelnemer: *“Dat jullie letten op het aantal clicks in het maken van een verhaal... voor mij is dat gewoon wel nieuwe informatie waar ik van schrik. Dan denk ik: oh als dat een criterium is, lekker is dat.”*

Journalist: *“Impact is belangrijker dan bereik. Dus we zijn heel erg aan het kijken hoe impactvol onze artikelen zijn. Als er minder clicks zijn, maar bijvoorbeeld wel dat mensen langer lezen, dan is de impact ook groter.”*

Te veel focus op negatief nieuws

In het verlengde van het vorige punt kaarten veel deelnemers aan dat zij berichtgeving vaak te negatief vinden. Hierdoor lezen zij selectief of mijden zij nieuws helemaal uit zelfbescherming: *“ja, ik krijg dan een negatief gevoel van weer een drama. Ik voel me ook heel machteloos, want wat kan ik er zelf aan doen? Ik ga me dan zo ongelukkig voelen.”* Dit punt raakt niet alleen de landelijke media, maar ook regionaal en lokaal nieuws maken zich hier volgens hen schuldig aan: *“ik vind dat het regionale nieuws soms te veel inzoomt op de persoonlijke ellende van inwoners. Bijvoorbeeld*

iemand die vermoord is en dat er dan een jaar later weer een rechtszaak is die wordt uitgelicht. Dat is echt inzoomen op de persoonlijke ellende van slachtoffers. Zoiets wordt dan gemaakt voor de clicks, en ik klik er dan toch op omdat ik ervan schrik, terwijl ik dat juist nieuws vind dat ik echt niet wil zien, ten koste van anderen.”

Juist bij het lokale en regionale nieuws ligt er volgens een aantal deelnemers een kans om meer aandacht te besteden aan positief nieuws, wat volgens sommigen ook al vaker gebeurt. Zij zien de lokale media juist ook als het uitgelezen medium om positief nieuws te brengen en mensen te motiveren om bijvoorbeeld eigen initiatieven op te zetten. Hier is volgens deze deelnemers veel behoefte aan. Toch worden hierover ook kritische noten gedeeld. Soms kan positief nieuws ook heel geforceerd overkomen en is het niet geschikt voor alle thema's en onderwerpen. Daarnaast kan bij positief nieuws de kritische rol van een journalist uit beeld raken. Tijdens één van de sessies vertelt een aanwezige journalist over een moment waarop die positief verslag deed van een club in de regio die een aanbesteding won. Een deelnemer uit dezelfde regio zet echter vraagtekens bij de positieve insteek van het verhaal, omdat die het belangrijk vindt om te wijzen op de vraag of dit geld wel goed besteed is omdat het steeds bij dezelfde mensen terecht komt. Door het gesprek hierover reflecteert de journalist op de kritische houding die soms nodig is wanneer journalisten worden benaderd met persberichten en het belang om na te gaan welke belangen hierachter zitten omdat het wantrouwen in de hand kan werken wanneer persberichten klakkeloos worden overgenomen.

Veel deelnemers laveren enerzijds tussen het voelen van de noodzaak om het nieuws constant actief te volgen en anderzijds het zorgen voor dat dit niet te veel invloed heeft op hun gemoedstoestand. Want er is consensus dat nieuws consumeren zelden een positief effect heeft op de gemoedstoestand. Sommige deelnemers geven aan moe te worden van negatieve pushberichten: *“als ik kijk naar een NOS bijvoorbeeld, dan voel ik gewoon heel veel. Ik heb het idee dat het me zo negatief*

beïnvloedt om op een bepaalde manier naar de wereld te kijken. En daar helpt de NOS me niet bij.” Er wordt tijdens de dialoogsessies vaak begrip getoond voor deelnemers die aangeven het nieuws geheel te mijden om hun eigen gemoedstoestand te prioriteren: “toen ik veel aan mijn hoofd had, ben ik af gaan schalen van nieuws en toen is het eigenlijk af gaan glijden. Heerlijk.” Hiertegenover halen sommige deelnemers satirische nieuwsprogramma’s aan die het nieuws toegankelijker kunnen maken.

Te weinig diepgang

Onder veel van de deelnemers is er behoefte aan meer diepgang en achtergrondinformatie in de media. Zij geven aan meer goede onderzoeksjournalistiek te willen zien die analyseert hoe iets zit, waarom en hierbij verschillende invalshoeken laat zien: “ik vind dat er meer aandacht besteed moet worden aan de achtergrond van bijvoorbeeld verschillende oorlogen. Wat is ons doel om achter bepaalde oorlogen te staan? Ik wil achtergrondinformatie over het waarom van bepaalde gebeurtenissen. Daar heb ik heel veel last van, via de tv hoor ik maar één mening.” Sommige deelnemers kunnen ook positieve voorbeelden benoemen: “NOS op drie gaat echt de inhoud in. En dat mag wel wat meer. Als je de comments leest dan is iedereen altijd heel erg positief: we willen meer van dit soort dingen zien.”

Meerdere journalisten geven bij het bespreken van de diepgang van stukken aan de deelnemers mee dat zij kunnen zien dat maar een klein percentage van lezers het einde van artikelen haalt. In dialoog bespreken de journalisten en deelnemers hoe deze twee elementen zich tot elkaar verhouden. Volgens sommige deelnemers is de vraag wat de lezer daadwerkelijk doet echter minder relevant dan wat de rol van de journalist zou moeten zijn: “media laten zich afleiden door de waan van de dag.”

Gepersonaliseerd nieuws

In het verlengde van perspectieven van deelnemers over nieuwsmijding of nieuwsconsumptie, blijkt dat een aantal deelnemers aangeeft behoefte te hebben

aan gepersonaliseerd nieuws: stukken en berichtgeving die inspelen op hun persoonlijke behoeften als het aankomt op geïnformeerd zijn en blijven. “Ik vind het gewoon belangrijk dat je zelf kan bepalen wat je ziet. Waar je interesse naar uitgaat.” Voor veel mensen is dit al de realiteit. Zij kiezen hun media uit op basis van specifieke individuele behoeften en filteren daarmee hun nieuwsconsumptie. Hier worden echter ook vraagtekens bij gezet: “als je kijkt naar bepaalde onderwerpen die jij bijvoorbeeld belangrijk vindt, en dat zelf bepaalt, krijg je op een gegeven moment alleen maar jouw soort informatie binnen. Dat is een soort self-fulfilling prophecy. Dat lijkt me niet gezond.” Door het gesprek over de risico’s van gepersonaliseerd nieuws te voeren, reflecteren sommige deelnemers op de meerwaarde van de journalistiek in het algemeen. “Journalist zijn is een vak”, zegt één van hen en daar hoort bij dat zij ook keuzes maken in wat belangrijk is en wat niet. Er wordt gewezen op belangrijke onderzoeksjournalistiek die licht schijnt op thema’s die voor het grote publiek onder de radar waren gebleven als journalisten zich hier niet in hadden vastgebeten, zoals het toeslagenschandaal, de misstanden bij The Voice en de ontwikkelingen in Gaza. “Het lijkt me een heel slecht idee als iedereen zijn eigen gepersonaliseerde kroon krijgt, want dan krijgt iedereen het nieuws dat die wil zien. Ik denk dat er heel veel dingen zijn die dan niet meer aan bod komen maar wel belangrijk zijn: bijvoorbeeld wat er nu in Gaza plaatsvindt, of wat er dichtbij huis in de gesloten jeugdzorg gebeurt.” Daarnaast wordt er door enkelen gewezen op de gevaren van het gebruik van algoritmes op sociale media waardoor mensen alleen maar in hun eigen gelijk blijven hangen. In plaats van gepersonaliseerd nieuws zouden burgers meer betrokken moeten worden bij de totstandkoming van nieuws, waardoor hun interesses en leefwerelden meer ruimte krijgen.

In één van de dialoogsessies gaat het gesprek over gepersonaliseerd nieuws en de mate waarin de redactie van de desbetreffende journalist daar rekening mee houdt. Eén van de deelnemers vraagt zich af of de journalist, als gevolg hiervan, druk voelt om bepaalde items te maken die zo goed mogelijk aansluiten bij diens publiek:

Deelnemer: “Voel je druk van nieuwsconsumenten om bepaalde items te maken?”

Journalist: “Ik voel persoonlijk geen druk in de zin van dat ik vind dat de nieuwsconsument bepaalt wat ze zien. Maar ik weet wel dat ik er anders in sta dan de rest van de redactie. Daar zijn we best wel mee bezig als omroep, en dat geldt eigenlijk voor alle media: wat is de nieuwsbehoefte, en wat wil onze consument zien? We willen natuurlijk ook dat onze artikelen zo goed mogelijk gelezen worden.”

Adviezen vanuit deelnemers

De adviezen die in dit hoofdstuk worden gedeeld, zijn wederom afkomstig van deelnemers en journalisten. Hoewel deelnemers tijdens de brainstorm aangeven bereid te zijn bij te dragen aan het verkleinen van de afstand tussen nieuwsmedia en het publiek, richten hun adviezen zich vooral op de rol van nieuwsmedia.

→ Toegankelijkheid

- Zet formats in zoals de Avondshow met Arjen Lubach, NOS op 3 en nieuwsitems als 10 dingen die we nu weten over... om het nieuws toegankelijker te maken. Niet alleen kan hiermee op een laagdrempelige manier meer context en diepgang geboden worden, ook kunnen er verschillende stemmen (die minder vaak gehoord worden) aan het woord komen.
- Onderzoek verschillende manieren om een verhaal te vertellen. Opnieuw bieden formats als de Avondshow met Arjen Lubach mogelijkheden om te onderzoeken hoe je verschillende doelgroepen kan aanspreken en waarin geëxperimenteerd kan worden met humor en muziek om het nieuws toegankelijker te maken.

→ Betrokkenheid burgers

- Wijs burgers aan als ‘lokale’ redacteuren uit de regio die midden in de maatschappij staan en beter voelen wat er speelt in de regio. Geef hun de verantwoordelijkheid om belangrijke, zowel positieve als negatieve, gebeurtenissen in de regio te signaleren.

→ Positief nieuws

- Biedt perspectief. Bericht niet alleen over een ‘probleem’, maar leg ook verslag van bepaalde initiatieven die al zijn opgepakt om bij te dragen aan oplossingen.
- Zoek positief nieuws actiever op in de regio, bijvoorbeeld door in gesprek te gaan met vrijwilligerswerkorganisaties.

→ Meer diepgang in het nieuws

- Schrijf op een verdiepende manier. Maak meer persoonlijke en verhalende items. Als je als journalist zelf tot een groep behoort wiens perspectief nog ontbreekt in de media, zet dit dan juist in om van toegevoegde waarde te zijn. Laat daarnaast ook meer deskundigen aan het woord.

→ Tegengaan ‘clickbait’

- Stel een ‘omgekeerde betaalmuur’ in. Momenteel haalt maar een klein percentage van lezers het einde van een artikel. Met een ‘omgekeerde betaalmuur’ kunnen lezers niet terug- en doorklikken voordat ze het einde van de pagina bereiken. Zo wordt voorkomen dat veel context en diepgang van een artikel verloren gaat.

Analyse

Als het gaat over nieuwsconsumptie dan wel nieuwsmijding valt op dat de eigen gemoedstoestand van deelnemers een belangrijke rol speelt. Het consumeren van nieuws is een emotionele beleving die impact op de gemoedstoestand heeft: vaker negatief dan positief. Dat maakt een gesprek over journalistiek en het nieuws bij uitstek een thema waar mensen verschillende perspectieven op hebben met andere behoeftes. Hoewel er herkenning is tussen deelnemers onderling, zijn er ook veel tegenstrijdige visies die ter sprake komen tijdens de dialoogsessies. Dat leidt in veel gevallen tot een spanningsveld.

Zo is er een spanningsveld tussen aan de ene kant deelnemers die aangeven meer informatie te willen ontvangen in de vorm van verdiepende stukken of meer positieve berichten, en aan de andere kant deelnemers die aangeven meer dan verzadigd te

zijn of minder nieuws willen consumeren. Men is het erover eens dat de journalistiek hier meer balans in zou moeten vinden. De dialoog lijkt een geschikte manier om hierop te reflecteren. Ook hier krijgen deelnemers meer begrip voor en inzicht in de dilemma's waar journalisten mee te maken hebben. De deelnemers beseffen zich in gesprek met elkaar en de journalist hoe complex het is om elk type nieuwsconsument te bedienen.

Een ander spanningsveld gaat meer over de werkwijze van de journalistiek. Aan de ene kant spreekt men tijdens de sessies over het belang van gedegen onderzoek en hoor en wederhoor. Aan de andere kant komt ook de snelheid om een bericht (als eerste) te brengen en de hoeveelheid clicks die een bericht krijgt ter sprake. Een aantal deelnemers schrikt zichtbaar wanneer een journalist tijdens een sessie aangeeft dat clicks een factor zijn waar men als journalist rekening mee houdt. Hun cynisme wordt bevestigd of versterkt bij het bespreken van deze motivatie om bepaalde berichtgeving te publiceren. Het gesprek met de journalist zorgt soms echter ook voor meer begrip bij de deelnemers voor hoe berichtgeving tot stand komt en redacties te werk gaan.

Het bespreken van deze twee voorbeelden van spanningsvelden binnen de journalistiek en tegenstrijdige behoeften van nieuwsconsumenten leidt ertoe dat veel deelnemers zich makkelijker kunnen verplaatsen in dilemma's waar journalisten mee te maken hebben. Het gesprek over gepersonaliseerd nieuws maakt dit tastbaar voor de deelnemers: wanneer deelnemers worden bevraagd over wat journalisten en burgers kunnen bijdragen om knelpunten tussen nieuwsmedia en het publiek te verhelpen, merken de deelnemers dat het uitdagend is om tot goede oplossingen te komen en het ook niet altijd met elkaar eens zijn over oplossingen die worden aangedragen. Het begrip dat ontstaat vanuit de deelnemers voor de complexiteit van het vak van journalisten lijkt tijdens de sessies ook tot meer waardering voor het vak zelf te leiden.

Hoewel deze hernieuwde waardering ervoor zorgt dat sommige deelnemers reflecteren op hun eigen verantwoordelijkheid als nieuwsconsument en hun

potentie om bij te dragen aan de Nederlandse journalistiek, richten adviezen zich opvallend vaak op de rol die nieuwsredacties hebben bij het betrekken van burgers. En ook specifiek op de verbindende rol die kleinere en lokale nieuwsredacties kunnen pakken, omdat zij dichter op burgers uit de omgeving staan en meer oog hebben voor de wereld van deze burger. Wat daarnaast ook duidelijk wordt is dat heel veel adviezen die deelnemers delen al in een vorm bestaan of uitgevoerd worden. Deelnemers zijn hier ofwel niet van op de hoogte, of zij hebben tijdens de dialoogsessie een hernieuwde waardering voor die initiatieven gevonden. In het eerste geval zou dit een aanknopingspunt kunnen zijn voor een behoefte aan betere communicatie vanuit ofwel vindbaarheid van berichtgeving en nieuws wat past bij de behoeftes van deze deelnemers. In het tweede geval wijst dit op de meerwaarde die de dialoog kan hebben voor nieuwsconsumenten. Tijdens de sessie reflecteren zij namelijk op hun eigen nieuwsgebruik en krijgen daarmee beter inzicht in hun eigen behoeften ten opzichte van de journalistiek.

3.3 Bescherming van de vrije pers

Bevindingen

Hoe verhouden de deelnemers zich ten opzichte van de rol die de vrije pers in Nederland speelt voor de democratie? De meesten zijn het erover eens dat journalisten beschermd moeten worden bij het uitoefenen van hun beroep, maar dit is zeker niet unaniem. Dat komt volgens de laatste groep voornamelijk doordat journalist zijn geen beschermd beroep is: iedereen mag en kan zichzelf journalist noemen. Bovendien wijzen zij op de trend dat veel influencers veel nieuws delen en de mate van betrouwbaarheid daarvan: *“ik begin soms zelf ook te twijfelen: zijn het journalisten of zijn het influencers?”*

Volgens deze deelnemers is kritiek in dat geval gerechtvaardigd en zelfs wenselijk: *“het onderscheid tussen een vakman en een prutser moet duidelijk zijn.”* Daarnaast wijzen zij ook op andere beroepen die cruciaal zijn die volgens hen meer bescherming nodig hebben, zoals ambulancepersoneel en politici: *“ik zie de focus op de journalisten niet zo in alle eerlijkheid. Ik vind dat er heel veel beroepen zijn die tegenwoordig wat meer bescherming nodig hebben.”* Onder een aantal deelnemers heerst ook de opvatting dat onveiligheid een risico van het vak is: *“als journalist moet je toch wel een beetje sterk in je schoenen staan. Daar heb je toch zelf voor getekend? Je moet een beetje dapper zijn als je je hiermee bezighoudt.”*

Dit zijn wel uitzonderingen op de regel. Het overgrote deel van de deelnemers geeft aan dat journalisten hun werk in vrijheid moeten kunnen doen. Tijdens een aantal van de dialoogsessies delen de aanwezige journalisten zelf ervaringsverhalen waarbij hun veiligheid in het gedrang kwam. Eén van deze verhalen gaat over het feit dat een journalist van een lokaal nieuwsmidium aangeeft soms te twijfelen over het berichten over misstanden die in diens eigen woonplaats gebeuren vanwege de mogelijke consequenties die dat heeft op diens eigen leefbaarheid. Dit soort verhalen maken onder de deelnemers veel los; een aantal van hen geeft aan zich niet van bewust te zijn geweest dat dit voorkomt. Wanneer de journalisten aangeven

dat een ervaring met onveiligheid en bedreiging invloed kan hebben, en in sommige gevallen heeft gehad, op de manier waarop zij hierna hun beroep uitoefenen zorgt dit ervoor dat sommige deelnemers hun mening veranderen: *“journalisten hebben een hele belangrijke rol, bijvoorbeeld in de tegenwerking van de Toeslagenaffaire. Dus je moet dan wel enige rugdekking hebben vind ik.”* Over hoe die rugdekking er precies uit moet zien en bij wie de verantwoordelijkheid van de dekking zou moeten liggen, verschillen de meningen. Zo geeft een aantal van de deelnemers aan dat een te actieve rol van de overheid in de bescherming van journalisten niet bevorderlijk zou zijn voor hun vertrouwen in de onafhankelijkheid van de media. Juist ook omdat tijdens de dialoogsessies meermaals is benoemd dat het voor sommige deelnemers voelt alsof journalisten soms het verlengstuk van de overheid zijn.

In een aantal dialoogsessies geven de journalisten aan dat verslaglegging van een gebeurtenis soms spanning met zich mee kan brengen, juist ook door het wantrouwen dat heerst richting de media:

Journalist: *“Soms is het best spannend als je naar protesten gaat. Bijvoorbeeld voor Palestina, dan zijn er best veel mensen met bedekte gezichten. Je weet niet wie je voor je hebt. Tijdens coronatijd was dat ook. Je merkte dat als je daar kwam als journalist, dat er nog wel een paar waren die met je wilde praten, maar ook heel veel waar je voorzichtig mee moest zijn. We gingen dan nooit alleen.”*

Deelnemer: *“Hoe zagen ze jou dan? Als iemand die maatregelen wil opleggen en die van de overheid wil legitimeren?”*

Journalist: *“Sommigen zagen ons wel als verlengstuk van de overheid. Veel mensen zien ons niet als objectief.”*

Deelnemers: *“Ja dat snap ik wel. Er zijn ook twee kanten.”*

Analyse

Het valt op dat veel deelnemers de veiligheid van journalisten niet herkennen als knelpunt tussen journalistiek en burgers. Zoals eerder gesteld lijkt je uitspreken over journalistiek en journalisten een maatschappelijke norm te zijn. Daaropvolgend lijkt kritiek hebben en uiten ook genormaliseerd. Volgens sommige deelnemers is dit wenselijk en een teken van een gezonde rechtstaat: aangezien het binnen de rechtstaat een belangrijke functie vervult, zou het volgens hen ook onderhevig moeten zijn aan een vorm van controle door burgers. Tijdens een aantal sessies delen de aanwezige journalisten hoe deze kritiek invloed heeft op hun werk en redacties. Soms zorgt dit ervoor dat er beter wordt gereflecteerd op de behoeftes van de nieuwsconsument en er beter naar wordt gehandeld: bijvoorbeeld door vaker positieve stukken te publiceren of om meer in te zetten op diversiteit en inclusie op redacties. Wat echter ook ter sprake komt is hoe die controle vanuit burgers een negatief effect kan hebben op de manier waarop de journalistiek te werk gaat, bijvoorbeeld op de veiligheid van journalisten en de mate waarop zij vrij hun werk kunnen doen. Dit lijkt voor veel deelnemers nieuw te zijn.

Bovenstaande rijmt met de resultaten van de dialoogsessies van het vorige DichterBijNieuws-traject uit 2023 waarin onder andere het gesprek werd gevoerd over de rol van burgers ten opzichte van de veiligheid van journalisten. Ook daar was één van de resultaten dat burgers tijdens de sessies in eerste instantie hun pijlen richtten op de journalistiek zelf, voordat zij herkenden welke invloed bedreigingen kunnen hebben op de kwaliteit van de journalistiek.

Ook bij deze dialoogsessies leidt het gesprek met een journalist tot nieuwe inzichten bij een aantal deelnemers. Ervaringsverhalen over hoe bedreigingen het werk van individuele journalisten beïnvloeden geven deelnemers de mogelijkheid om de journalistiek vanuit een ander perspectief te bekijken en hier meer begrip voor te krijgen. Illustratief hiervoor is het voorval waarbij deelnemers schrikken van de manier waarop zorgen over de eigen veiligheid in de woon- en werkplaats van een journalist invloed heeft gehad

op het wel of niet schrijven van een stuk voor een lokale krant. Ook hier zien wij de belangrijke schakelfunctie die lokaal en regionaal nieuws kan hebben ten opzichte van landelijk nieuws: het maakt de verhalen en zorgen van journalisten vaak tastbaarder voor deelnemers omdat het dichterbij komt.

Dit betekent echter niet dat de dialoog aangaan met elkaar en met journalisten altijd leidt tot meer begrip en een verkleining van de spreekwoordelijke afstand tussen beide partijen. Soms komt het voor dat aanwezige journalisten uitspraken doen en perspectieven delen die weerstand oproepen bij deelnemers wanneer zij termen gebruiken of naar werkwijzen refereren waar deelnemers negatief tegenover staan. Daarnaast komen sommige deelnemers naar een sessie met als doel om het eigen wantrouwende standpunt te verkondigen en veranderen de perspectieven van andere deelnemers en aanwezige journalisten hier ogenschijnlijk niets aan. Wij zien dat hier de onderlinge dialoog alsnog een meerwaarde kan zijn voor de journalisten en journalistiek zelf.

Over het algemeen leidt de dialoog ertoe dat burgers en journalisten samen kunnen bespreken in welke vorm en mate kritiek gericht aan de journalistiek legitiem is. Voorwaarde hiervoor is dat burgers eerst inzicht krijgen in de complexiteit van het bedienen van alle soorten nieuwsconsumenten en hoe moeilijk het is om alle burgers tevreden te houden. De persoonlijke verhalen van de journalisten en de perspectieven van burgers helpen bij het vinden van een antwoord op de vraag: waar eindigt de grens van legitieme en noodzakelijke kritiek, en waar begint die van beperkende en ondermijnende kritiek? ←

*Wil je meer weten of
heb je vragen klik of scan
de qr-code voor onze site!*

4. EFFECTEN VAN DIALOOGSESSIES

Tijdens de dialoogsessies is zowel met deelnemers als journalisten gereflecteerd op wat zij uit een sessie haalden. Daarop aanvullend zijn alle aanwezigen gevraagd om enkele dagen na de sessie een evaluatieformulier in te vullen. Hoe hebben ze de sessie ervaren? Heeft het, en zo ja hoe, geleid tot nieuwe inzichten en/of houding? In dit hoofdstuk delen we deze inzichten.

4.1 Effect op burgers

Bij het vragen wat de deelnemers het meest waardevol vonden aan het voeren van een dialoogsessie met journalisten en andere mensen uit de regio, geeft het merendeel van de deelnemers aan dat ze zich gehoord voelen. Ook geven veel deelnemers aan dat ze het bijzonder vinden om over zo'n belangrijk thema in gesprek te gaan met mensen van buiten hun eigen sociale kring en daardoor ook met andere, vaak verfrissende, perspectieven: *“het maakt mijn wereld groter.”* Een aantal van hen geeft aan behoefte te hebben om dit op regelmatige basis te doen, juist omdat dit zo een essentieel thema is. Het belang van het voeren van gesprekken met mensen van buiten de eigen sociale kring, wordt door sommige deelnemers dan ook benoemd als een belangrijk onderdeel van een goed functionerende democratie; *“in gesprek gaan met elkaar is essentieel, juist ook door de mate waarin veel mensen de media op dagelijkse basis gebruiken om hun eigen perspectief te vormen op grote thema's die spelen in de samenleving.”*

De dialoogsessies kunnen deelnemers ook aanzetten tot zelfreflectie. Juist het gesprek en/of de confrontatie met diverse perspectieven leidt gedurende de sessies vaak tot nieuwe inzichten over hun eigen opvattingen en emoties. Deze reflecties richten zich bij een aantal deelnemers op een emotioneel aspect: *“ik wist niet dat ik zo geëmotioneerd over dit onderwerp was”*. Een andere deelnemer ontdekte juist dat diens houding ten opzichte van de media verschilt ten opzichte van wat zij aanvankelijk dacht: *“ik weet dat ik kritisch en sceptisch kan zijn, maar ik ben er tijdens*

de dialoogsessie achter gekomen dat ik lang niet zo sceptisch ben als vele anderen.”

Deelnemers geven aan dat de interactie met journalisten ook vaak tot nieuwe inzichten leidt, voornamelijk met betrekking tot de uitdagingen van het journalistieke vak. Dit leidt bij een aantal tot verandering in hun nieuwsconsumptie: *“ik kijk nu ook op de website van de lokale omroep”* en *“ik let meer op hoe dingen gedeeld worden nu”*. Voor andere deelnemers maakt het minder verschil, simpelweg omdat ze al tevreden zijn over hun nieuwsgebruik en (kritische) houding ten opzichte van het nieuws. Hoewel dus niet ieders mediagewoonten zijn veranderd naar aanleiding van de dialoogsessie, biedt de interactie voor de meesten wel een waardevol ‘inkijkje’ in de journalistieke uitdagingen.

Vooraf wanneer de journalisten een ervaringsverhaal en/of een moeilijke keuze waar zij in hun werk tegenaan zijn gelopen delen, krijgen deelnemers een concreet inzicht in de ethische en praktische dilemma's waar een journalist op dagelijkse basis mee te maken krijgt. Veel deelnemers geven aan dat journalistieke keuzes vaak complexer zijn dan ze dachten: *“ik kwam naar de dialoogsessie met het idee dat regionale en lokale journalistiek steeds vaker vanachter een bureau wordt bedreven, en dat dat een probleem is. De sessie heeft me echter opnieuw aan het denken gezet over de afstand en/of nabijheid die de media handhaaft en waarom ze dat soms doen – door persveiligheid – en hoe complex het is om een juiste afweging te maken als journalist.”* Het besef dat regionale en lokale journalisten te maken kunnen krijgen met persoonlijke bedreigingen, versterkt de empathie van veel deelnemers voor het beroep van de journalist.

4.2 Effect op journalisten

Journalisten reflecteren overwegend positief op de dialoogsessies. Vooral de waarde van de manier waarop het gesprek wordt gevoerd tijdens een sessie biedt meerwaarde: *“op deze manier,*

laagdrempelig, met elkaar in gesprek gaan is altijd waardevol". Een aantal journalisten geeft aan dat de dialoogsessie heeft geleid tot meer besef over de waarde van (meer) direct contact met burgers. *"We moeten meer onder de mensen komen, dat doen we veel te weinig"*. Hierbij geven ze aan dat juist in deze tijd, waarin wantrouwen en polarisatie steeds grotere thema's worden, persoonlijk contact essentieel is om een beter begrip te krijgen van jouw publiek en de mensen waarvoor je schrijft. *"Door deze avond besef ik nog meer voor wie ik nou eigenlijk aan het werk ben."* Een aantal anderen geeft aan dat ze al op regelmatige basis contactmomenten hebben met hun nieuwsconsumenten, maar dat ze het desondanks toch prettig vinden om de ervaringen van burgers *"uit eerste hand te vernemen."*

Tegelijkertijd benadrukt een aantal journalisten ook dat het niet altijd even makkelijk is: tijdens de dialoogsessie vinden vaak ook pittige gesprekken plaats, waarin onvrede jegens 'de media' op de aanwezige journalist wordt geuit. Deze moeilijke en schurende gesprekken brengen het besef bij veel journalisten dat het van groot belang is om burgers meer mee te nemen in het werk van journalisten en het proces wat daaraan voorafgaat, *"juist omdat ons werk nu soms nog als een 'zwarte doos' ervaren wordt door burgers."* Een andere journalist reflecteert, door dergelijke gesprekken, op het

belang van regionale en lokale samenwerkingen: *"ik ben nóg meer doordrongen van het idee dat lokale en regionale samenwerking nodig is om uiteindelijk de landelijke nieuwsvoorziening te versterken."* In gesprek met burgers worden journalisten ook gewezen op gevoeligheden rondom woordgebruik. Dit zet een aantal van de journalisten aan tot reflectie, soms zelfs al tijdens een dialoogsessie. Zo geeft een journalist in een gesprek waarin een aantal deelnemers vallen over de term 'de publieke opinie' opgelaten toe dat de term vaker terugkomt in de rest van de presentatie: *"neem dat dus maar even met een korreltje zout."* Een andere journalist komt ná de sessie juist terug op diens woordgebruik tijdens de sessie: *"Het duiden van groepen door middel van één woord (boeren, wappies, journalisten) ligt altijd gevoelig. Het is zeker niet goed, en ik realiseer me nu ook meer dat er een oplossing voor moet komen – de journalist kan beter definiëren om welke mensen het precies gaat."* Dialoogsessies zijn dus niet alleen een krachtig instrument om de perspectieven van journalisten en deelnemers te verrijken, maar kunnen er ook voor zorgen dat journalisten hun eigen werk, en taalgebruik, ter plekke heroverwegen en bijstellen. Op deze manier dient de dialoogsessie ook als een directe interventie om meer wederzijds begrip te creëren en de afstand tussen burgers en journalisten kleiner te maken. ←

5. TERUGBLIK OP EN VERGELIJKING MET JONGERENDIALOGEN

In de eerste maanden van 2024 zijn vijf dialoogsessies gehouden met jongeren. Deze dialoogsessies zijn gevoerd met vijf klassen in het voortgezet onderwijs. Door met schoolklassen dit gesprek te voeren, werd er gewaarborgd dat niet alleen de usual suspects meededen, maar ook dat er een diverse groep aan jongeren gesproken kon worden. Dit staat in contrast met de dialogen met volwassenen, waar burgers zichzelf konden aanmelden, vaak vanuit intrinsieke motivatie om met nieuwsmedia en andere mensen uit de regio in gesprek te gaan over dit onderwerp.

Kennis versus reflectie

De dialoogsessies met jongeren en volwassenen toonden aanzienlijke verschillen in hoe gesprekken over nieuwsmedia werden gevoerd. Waar de dialoogsessies met jongeren ook een sterk educatief aspect meedroegen door de vaak beperkte kennis over journalistiek, hadden de dialoogsessies met volwassenen een sterkere focus op het bewust reflecteren op ieders houding ten opzichte van het nieuws doordat zij doorgaans al een dieper begrip hebben van journalistieke waarden en de werking van nieuwsmedia.

Hoewel veel deelnemers, wat soms kan leiden tot een passieve vorm van nieuwsconsumptie. Dit staat in contrast met volwassenen, die vaak actief kiezen welke nieuwsbronnen zij volgen. Ook reflecteerden zij in de dialoogsessies dieper op de impact van nieuws op hun gemoedstoestand, een aspect dat nauwelijks aan bod kwam in de dialogen met jongeren.

De ervaringsverhalen van journalisten speelden een belangrijke rol in de dialoogsessies met beide groepen. Voor jongeren hielpen deze verhalen om abstracte concepten tastbaar te maken en een realistischer beeld te schetsen van het beroep van een journalist. Bij volwassenen boden de ervaringen en (ethische) afwegingen van journalisten inzicht in de complexiteit van journalistiek, wat vaak leidde tot meer begrip en een, in sommige gevallen, mildere houding tegenover journalistiek. Over het algemeen lieten de dialoogsessies zien dat zowel jongeren als volwassenen baat hebben bij een open gesprek over de rol en impact van nieuwsmedia, zij het met verschillende focuspunten en benaderingen die passen bij hun leeftijd en ervaring met de thematiek. ←

6. AANBEVELINGEN VAN DIVERSION

Op basis van de bevindingen uit het proces rondom de burgerdialogen en de resultaten van de burgerdialogen zelf doet Diversion hieronder een aantal aanbevelingen. Deze aanbevelingen samen met de aanbevelingen van de deelnemers zijn aanknopingspunten om op een constructieve wijze te werken aan het dichterbij brengen van burgers bij het nieuws.

→ Koester de kritische houding van burgers

Laat je niet afschrikken in geval van een kritische houding van burgers. Het is een gezonde randvoorwaarde gebleken voor het voeren van een betekenisvolle dialoog. De meeste Nederlandse burgers ervaren een emotionele betrokkenheid bij het nieuws. Dit is een mooi uitgangspunt voor een gesprek vanuit verschillende perspectieven en visies. De vrije pers speelt een cruciale rol in een gezonde rechtsstaat, en vanwege die cruciale rol is betrokkenheid van burgers een must. Daarnaast kan de kritische burger ook een goede spiegel zijn voor redacties: sta open voor de kritische blik van burgers en probeer ervan te leren.

→ De dialoog voeren is een meerwaarde

De kritische houding van burgers is niet alleen een gezonde voedingsbodem voor het bespreekbaar maken van nieuwswijsheid, maar kan indien het goed bespreekbaar wordt gemaakt ook weerstand bieden tegen onbetrouwbaar en misleidend nieuws. Hiervoor is de dialoog een geschikte gespreksvorm: het zorgt ervoor dat burgers zich beter kunnen inleven in de complexiteit van 'goed' nieuws maken, en het herkennen van de eigen behoeften ten opzichte van berichtgeving. Dit maakt bewuste nieuwsconsumenten. Daarnaast biedt het bijwonen en deelnemen aan dialogen door journalisten inzicht in de leefwereld van burgers en de impact van berichtgeving op hen. Dit is cruciaal voor een goed functionerende journalistiek.

→ Zet in op bewustwording bij journalisten

Voor veel deelnemers staan journalisten als persoon symbool voor 'de media'. Hun woordgebruik en argumenten worden zwaar

gewogen en soms niet alleen toegeschreven aan henzelf als individueel journalist maar aan het mediabeeld an sich. Het is belangrijk dat de journalisten zich hiervan bewust zijn en dicht bij hun eigen waarden blijven zodat zij niet belanden in een discussie in plaats van een dialoog. De woordkeuze van journalisten kan eraan bijdragen dat burgers aangehaakt blijven door nieuwe perspectieven te horen, maar ook afhaken wanneer een journalist het negatieve beeld dat ze al hadden bevestigd. Om de dialoog goed te laten verlopen is dus een passende voorbereiding van de journalisten nodig. Wanneer dit zorgvuldig gebeurt kan de dialoog aangaan met burgers echter ook voor extra bewustwording zorgen bij de journalisten zelf over hun vak en de impact op burgers.

→ Betrek lokaal nieuws

De rol die lokaal nieuws kan spelen in het dichterbij brengen van burgers bij het nieuws mag niet onderschat worden. Zij kunnen een spil zijn in initiatieven om burgers meer te betrekken bij het nieuws omdat zij vaker vertrouwd worden en meer in de haarvaten van de samenleving zitten. Voorbeelden en persoonlijke ervaringen vanuit lokale journalisten zorgen voor meer herkenning. Het vertrouwen in lokaal nieuws kan doorsijpelen naar landelijk nieuws wanneer men meer inzicht krijgt in de dynamiek en dilemma's waar lokaal nieuws ook mee te maken heeft.

→ Zorg voor betere vindbaarheid van vernieuwende journalistieke initiatieven

Er is de afgelopen jaren veel gebeurd op het gebied van transparantie, diversiteit en inclusie en verdieping in de journalistiek. Onderzoek hoe vernieuwende initiatieven makkelijker vindbaar zijn voor nieuwsconsumenten die hier behoefte aan hebben. Deelnemers zijn zich tijdens de dialoogsessies soms bewust geworden over hun eigen behoeften ten opzichte van de journalistiek en/of bekend geworden met dit soort initiatieven. Pak hierop door met proactief naar buiten treden en hen tegemoet te komen. ←

COLOFON

Auteurs: Selim Helmi en Shannen Chin
Met dank aan: alle deelnemers, en journalisten en omroepen
Opdrachtgever: Netwerk Mediawijsheid, onderdeel van het project DichterBijNieuws

De publicatie kan gedownload worden via de website van DichterBijNieuws en Diversion

dichterbijnieuws.nl
diversion.nl

Design/opmaak: Mimi Sugarman (mstudios.nl)

Diversion

In een verbonden en veerkrachtige samenleving heeft iedereen gelijke kansen. Maar in deze snel veranderende wereld zien we juist meer óngelijkheid. Deze ongelijkheid wordt versterkt doordat overheid, instanties en burgers steeds verder van elkaar af lijken te staan.

Bij Diversion brengen we ze weer samen. Door het moeilijke gesprek te voeren en positieve confrontaties aan te gaan ontdekken we waar de vrijheden van de één ten koste gaan van die van de ander, en wat kansengelijkheid in de weg staat. Dat doen we overal: van woonkamers, klaslokalen en buurthuizen tot directiekamers en ministeries. Zo weten we precies waar de vrije samenleving onder druk staat en welke oplossingen het verdienen aangejaagd te worden. Met onze methodes, programma's, adviezen en campagnes ondersteunen we jongeren die onder druk staan, mensen die niet gehoord worden, docenten die problemen bespreekbaar willen maken en overheidsinstanties die beter willen begrijpen en verbinden.

Samen met ons netwerk van peer educators, ervaringsdeskundigen, betrokken ambtenaren en docenten creëren we oplossingen voor de gevoelige vraagstukken van vandaag. Want duurzame verandering maak je niet voor, maar met je doelgroep. Dit doen we in het onderwijs met peer education projecten – jonge rolmodellen die de klas ingaan om het te hebben over taboe thema's – vanuit persoonlijke ervaring. Ook geven we dialoogtrainingen om gevoelige maatschappelijke thema's als discriminatie, nepnieuws of mentale gezondheid op een open en veilige manier bespreekbaar te maken. Daarnaast voeren we participatietrajecten uit waarbij we burgerinspraak op beleid organiseren en ondersteunen we scholen en overheden bij het daadwerkelijk creëren van nieuw, door de doelgroep gedragen, beleid. We zijn gespecialiseerd in onderwerpen als burgerschap en polarisatie, armoede en schulden, arbeidsmarkt, emancipatie en vrijheid, psychische gezondheid en burgerparticipatie.

info@diversion.nl
020 578 7997

Netwerk
Mediawijsheid

Diversion